उमा विजय अने कडवा कणबीनी उत्पत्ति.

બનાવનાર,

છબાભાઈ રામદાસ પટેલ.

ન ૩ નિશાળના પે આ. માસ્તર

વતન ઉવારસદ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ચુનીલાલ સોમનાથ પટેલ
આત્મારામ મુળજી પટેલ.
ત્રીકમલાલ બુલાખીદાસ પટેલ

અમદાવાદ કાળુપુર મામુ-નાયેકની પોળ

અમદાવાદ "વિજય પ્રવર્તક" પ્રેસ

સંવત ૧૯૪૯—સને ૧૮૯૩.

કીમત ૦—૫—૦

उमा विजय अने कडवा कणबीनी

उत्पत्ति

કીંમત ૦—૫—૦

૫૪૬૮

પ્રસ્તાવના.

કડવા કણબીની ઉત્પત્તિ શી રીતે થઇ; તે વિષેનો વિચાર શ્રી રાજનગરમા આવેલી કાળુપુર મામુનાયકની પોળના રહીશ આ પુસ્તકના પૃષ્ટ ૫૫ મા જણાવેલા સદ્ગૃહસ્થોનો હતો અને તેઓ ... ઘણી મુદતથી ચર્ચા ચલાવતા હતા તેવામા તેમની સા... સહવાસ થવાથી, તેમજ તેમના આગ્રહથી આ વિચાર ...વાની મને આકાક્ષા થઇ પછી મે તથા સદરહુ સદગૃહસ્થોએ આ વિષે જૂના પૂસ્તકોમા ખોળ કરી પરતુ દીલગીરીની વાત એટલીજ કે કોઇ ઠેકાણેથી માનવા યોગ્ય વાત મળી આવી નહિ છેવટે એજ જ્ઞાતિમા ચાલતી દત કથાઓને મારા મનની કલ્પનાઓ વડે શણગારી "ઉમા વિજય અને કડવા કણબીની ઉત્પત્તિ" એ નામે લઘુપુસ્તક તૈયાર કર્યું

કડવા કણબીની ઉત્પત્તિ વિષે જુદા જુદા માણસોના જુદા જુદા મતછે પરતુ ઉમા દેવીના ઘણા ભકતો "ઉમાએ પુતળા બનાવી (શીવજીની પાસે) સજીવન કરાવ્યા" એમ માનેછે આ કુદ્રતી નિયમ વિરૂદ્ધ છતા દૈવી શકિત શુ નથી કરી શકતી ? એમ ધારી હુ પણ આ મતનેજ અનુસર્યો છુ.

આ પુસ્તક લખવાનો મારો મુખ્ય હેતુ એકે ઉમાએ જેજે હિત નિયમો (જેવાકે બાર વરસે લગ્ન કરવા, પુનર્વિવાહ કરવો, વગેરે) દર્શાવેલા, તે નિયમોના અર્થ મરજી મુજબ કરી દિન પ્રતિદિન પડતી સ્થીતિને પામેલા; તેઓ ઉમિયાજીના દર્શાવેલા નિયમો (જે-

વાકે બાળ લગ્ન ન કરવા, નાતરા ન કરવા, વગેર હેતુ સમજી 'ઉત્તમ ખેતિ" એવુ મેળવી મૂકી પદ ધારણ કરી ચઢતી સ્થીતિને પામે

વિશેષનામાં ઉમાએ જે ધર્મના લક્ષણો તથા શિક્ષા રૂપ વચનો કહેલા છે, તે આ જ્ઞાતિના લોકોને ખાત્ર લેવા લાયક છે, એટલુંજ નહિ પણ સામાન્ય રીતે જોતા દરેક કોમના માણસોને ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે

આ પુસ્તકમા મારા થોડા અનુભવને લીધે ઘણા ર્‌હેવા હશે તે વાચક વર્ગ સુધારી લેશે, એવી આશા રાખુ. તેમજ આમાથી સુબોધ લઇ સજ્જનો સદ્‌માર્ગે વિચરશે તો મારો શ્રમ સફળ થયો એમ માનીશ.

આ વિષય લખતા મારા પ્રિય મિત્ર નાગરદાસ બાલાભાઇ પટેલ જેઓ અ મ્યુ ન. ૨ ની નિશાળમા બી આ માસ્તર છે, તેઓની તરફથી મદદ મળી છે તેથી તેમનો આભારી થયો છુ.

લી. સેવક છબાભાઇ રામદાસ પટેલ.

શ્રી

વિજય અને કડવા કણબીની ઉત્પત્તિ.

ભુ દીનદયાળ જગમાં તું પ્રભુ દીનદયાળ. એ રાગ.

તુ સ્તુતિ આ ઉરધાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ આ ઉરધાર ટેક
અખીલ જગતમાં તુ આધ શકિત,
કર ભકતની વાહાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
દાસ તારા બહુ દીન થયાછે,
નથી તુજ વીન આધાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
ખેતી થકી આ દેશ રહ્યોછે,
માટે વિનવું આ વાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
તે ખેતીકાર ઘેરાયા દુખે,
દુ ખદરિયા મોઝાર, ઉમિયા તું સ્તુતિ—
મેહેર કરી માહેશ્વરીદેવી,
ઉતારો ભવપાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
પુત્ર તારાની પ્રજા વધારી,
સંપ સદાય વધાર, ઉમિયા તુ સ્તુતિ—
વિધા વધારો કર જ્ઞાતિમાં,

કર જીવન ઉદ્ધાર, ઉમિયા
ભાવ થકી સૌ ભક્તિ કરે તુજ,
ઉતરે આ ભવ પાર, ઉમિયા ૭

સ્તુતિ. (રાગ બનઝારે.)

ઉમા સ્તુતિ સુણો સુખદાઈ, મુજ મેહેર કરો જગમાઈ રે
હુ દાસ તમારો દેવી, મતિ આપો ગુણ ગાઉ એવીને
શુભ નદન કરૂ સદાઈ, મુજ મેહેર કર
નિત્ય નિયમ તમારા પાળુ, કુમારગ કદિનવ ચાલુરે,
દો દરશન હે દરિયાઈ, મુજ મેહેર કરો—
ભડભક્ત થઈ હુ તારો, સતસગ કરૂ મા સારોરે,
છે આપની અત સગાઈ, મુજ મેહેર કરો—
કદિ કૂડકપટ નવ ધારૂ, જરિ જુઠ વચન ન ઉચારૂ રે,
સદા જીભે વશો સચ્ચાઈ, મુજ મેહેર કરો—
મોહ પાસ કદી ન ફસાઉ, લોભ ક્રોધ થકી દૂર જાઉરે,
તરૂ દુનિયા આ દુખદાઈ, મુજ મેહેર કરો—
દયા માન હૃદયમા વાસે, દુષ્ટ મદ મચ્છર સૌ ત્રાસેરે,
એવો આશિષ દો સુખદાઈ, મુજ મેહેર કરો—
ગુણ ગાઉ તમારા ગાજી, જેથી થાઓ તમે મા રાજીરે,
શુભ કામ કરૂ હુ સદાઈ, મુજ મેહેર કરો—
નિત્ય ધ્યાન ધરૂ મા તારૂ, ઉમા ઉમા મુખે ઉચ્ચારૂ રે,
જગ જાણુ બધુ જૂઠાઈ, મુજ મેહેર કરો—
પરોપકાર કરો મા પૂરો, કષ્ટ કાપી કરો ચકચૂરોરે;
નિત્ય આપો હર્ષ વધાઈ, મુંજ મેહેર કરો.—

મુજ ઊપર કરીમા
વાર ન કરશો માવડીરે, સરના
દાસ ઉપર ધણી મેહેર કરીને, આવો ઉમાજી -
વડા વેઢમાંને લાવશોરે, શેવો કીધી માત,
કમારને વળી ખીર કરીછે, શાક તજ્યા ભલીભાત—મનેહેત
બરફીને પેંડા પ્રીતે બનાવ્યા, ઘીએ કરી મા ધારી,
ખભાતની ભલી સુતરફેણી, પુરી કરીમા સારી—મનેહેત
મોતીચુરના લાડવારે, જલેબી કીધી સાર,
ઘુઘરા મે આજ કર્યુંછે, ઉપર કરૂ ઘીધાર—મનેહેત
શાકનેપાક સામગ્રી કરી વળી, કઢી કીધી રસાળ,
ભલી રીતે મે ભાત બનાવ્યો, પીરસુ છૂટીદાળ—મનેહેત
જમો માજી તમે મેહેર કરીને, હેત ધરીને આજ,
આરોગીને આશિષ આપો, શેવકની વધે લાજ—મનેહેત
ઝારી ભરીરે, જમુના કેરે નીર,
ચમન કરોને માવડીરે, હાથ મુકો મુજ શિર—મનેહેત
લવીંગ સોપારીને એલચીરે, પાન તણો મુખવાસ,
મારે હાથે મા હેતે આરોગો, એટલુ માગુ દાસ—મનેહેત

આરતિ.

જય ઉમિયા શકિત મા જય ઉમિયા શક્તિ,
નિશદિન તુજને વદી (૨) કરૂ સદા ભક્તિ—જયો જયો ઉમિયાશિક્ત

.ડયા (૨)
-૨મનમા પેઠા—જયો જયો૦
૨૧, મલ્લાયને મોહ્યા (૨)
.ર્યા નિરખી (૨) શિવ સાથે સોહ્યા—જયો જયો૦
ચોથે ચરચા જોઈ, ચિત્તમા ચટ લાગી (૨)
ભર્તભૂમિની ભાવે, (૨) ભાવડ મા ભાગી—જયો જયો૦
પાચમ પોતે માત, પ્રભુ પૂજન કીધુ (૨)
પ્રસન્ન કરી હરદેવા (૨) પણ માગી લીધુ—જયો જયો૦
છઠ્ઠે મા સવાદ, શિવ સાથે કીધા (૨)
વિયોગ રૂપી પ્યાલા (૨) વિષ તણા પીધા—જયો જયો૦
સાતમે થઇ મન શાન, સરોવરની તેડે (૨)
બાવન બાળ બનાવી (૨) હરખ્યા મા હૈડે—જયો જયો
આઠમ ફરતા રાન, નારદજી આવ્યા (૨)
સરસ્વતિ તટ જૈને (૨) શિવજીને લાવ્યા
નોમે ફરીથી નાથ, રીઝવી વર લીધો (૨)
પુતળા પ્રાણ અપાવી (૨) જગ ડંકો કીવો—જયો જ
દશમે લાગ્યુ દુઃખ, શિવને મન ભારી (૨)
ક્રોધ સમાવી લીધા (૨) કણુઓ ઉગારી—જયો જયો
એકાદશો ઉપવાસ, ઉમિયાએ કીધા (૨)
વનમા વીવાહ માંડી (૨) દાન ભલા દીધા—જયો જયો
બારશ રહે એ બાળ, કુવારી કન્યા (૨)

તેરશની ।
માડથ રાત સુધા ।,
ચૌદશ રૂદિયા સાથ, ...
બોધ વચન દૈ હેતે (૨) આરિાપમા
પુનમ પળીયા પથ, ઉંઝાપુર વાળી (૨)
કણુબીને દૈ ધીરજ (૨) ઉમિયા મા ખ્યાળી—જયા જયો
પંદર તિથિએ ગુણ ઉમિયાના ગાજો (૨)
શ્રમાયાને સમરી (૨) કૈલાશે જાજો—જયો જયો

જ્ઞાતિબંધુઓને સૂચના.

(રાગ ક્ષત્રીકુલકને.)

ઉંડે પડતી પામેલા હો વીર—ઉત્તમ ખેતી પડી ભાગે રે
થાઓ સાવધાન ધારીને ધીર—ઉત્તમ ખેતી૦
તમે બાપા ધરાવ્યુ નામ—ઉત્તમ ખેતી૦
માટે ખેતી કરો રાખીને હામ—ઉત્તમ ખેતી૦
મને અગ્નિ વ્યાપે રામ રોમ—ઉત્તમ ખેતી૦
થાઓ ઉભા કરીને યા હોમ—ઉત્તમ ખેતી૦
તમને આપ્યુ ઉમાએ આવુ રાજ—ઉત્તમ ખેતી૦
શુ સતાયા ! ખરા ખેતીઆજ—ઉત્તમ ખેતી૦
તમને નહીં મળે આવો દેશ—ઉત્તમ ખેતી૦
ધજા ફરકાવો ખેતીની દો દેશ—ઉત્તમ ખેતી૦
જાઓ વિદેશ કરી સહસાધ—ઉત્તમ ખેતી૦

મ ખેતી૦

—ઉત્તમ ખેતી૦

ઉમીઆ માઇ—ઉત્તમ ખેતી૦

બાળલગનનો ચાલ—ઉત્તમ ખેતી૦

તેણુ ખેતીનો નહીં આવે તાલ—ઉત્તમ ખેતી૦

કરો નાતરા જે દોષિત—ઉત્તમ ખેતી૦

કહો તેથી પામો કેમ જીત—ઉત્તમ ખેતી૦

બાળો નાતવરાનો રિવાજ—ઉત્તમ ખેતી૦

કહો તેણે રહે કેમ લાજ?—ઉત્તમ ખેતી૦

ધરો સુધારાના હથિયાર—ઉત્તમ ખેતી૦

કરો કુધારાનો સહાર—ઉત્તમ ખેતી૦

ઉઠો સહાય કરે ઉમિયાય—ઉત્તમ ખેતી૦

જયજય કૃષિકારોની થાય—ઉત્તમ ખેતી૦

જીવને શિખામણ.

પદ

(સ્વારથિયો સસાર અરે આ સ્વારથિયો સમાર) રાગ

નાશવંત સસાર, અરે આ નાશવંત સસાર,

નથી તેમા કઈ સાર—અરે આ૦

ક્ષણ ભગુર છે કાયા તારી, સદેહ નહિ તલભાર,

જેવી રીતે કાચા સુતરનો, તુટે ક્ષણમા તાર—અરે આ૦

પાણી તણો પરપોટો ફુટે, જેમ નદી મોઝાર,

ઠેકા

એમજ તારે તજી જ.

પુત્ર મિત્રાદીક સર્વે નકામાં, ~

માત મતા ધન દોલત મુકી, તમે થગ

જેમ સ્વપ્નામા નિર્ધન પામે, ધન કરી વેપાર;

કાયા તારી જાણજે તેવી, ઠરી રહે નવ દ્વાર—અરે આ૦

વઞ્ઘોડામા જન સૌ ગણીઆ, સાએલા બહુ સાર,

પનક રહીને વેરાગ્ય જાગે, તેમ શરીર નુખાર—અરે આ૦

માટે સૌ ઉમિયાજી સમરો, પ્રેમ ધરી આ વાર,

સમરણ કરતા શોક સર્વે, ઉતરશે ભવ પાર—અરે આ૦

બહાર્લાપિકા ત્રિભંગી છંદ.

છગભેદ કરતા, આખર પડતા, ચૂડી શુભ રમ ત્રિભુવનના,

વાહાદુરીભાખી, ક્ષમા ન રાખી, નીતિતજીચઢોઆ, કંઇ મારગ,×

માયરણ રઝડયા, રાને રખડયા, લાખો લપટિ, મતિ નાખર,

ઈતિહાસોમા, મતિહિનભૂમા, લક્ષમદેઝે, જીવ પાજી

દોહરો.

લાખો મતિહિન ચઢી પડયા, શો દુનિયાનો સચ!

મમાયા તુ મેહેર કરી, ઉગારજે આ પચ. †

× મરજી મુજબ રસ્તે ચડયા † ઉપરના બહર્લાપિકા ત્રિ-
ભગીમા દેવનાગરી અક્ષરે બતાવેલા પાચ શબ્દોને

ડી

ા, લઘુગ્રંથ મે આજ,*

... નાયા મોટી, સર્યું શેવકનુ કાજ—માતુ માહરી

ઉઝાપુર વાળીને, પ્રીતે લાગુ પાય,

અન્ત જાણીને મહાય કરો મુજ, વીનવુ મોગી માય—માતુ

મતિહિન પામરછુ પ્રાણી, કાઇ ન ધરજો રોવ,

ભૂલ હોયતો સુધારી લઇ, ક્ષમા કરો મુજ દોષ—માતુ માહરી

અન્યકાગમા ઉમા પધારી, કરજો શેવક વ્હાર,

સદ્બુદ્ધિ છબીલાને દેને, સદા કરો સુખકાર—માતુ માહરી

---

* સવત ૧૯૪૯ ના પહેલા અશાડ શુદી ૧૧ ને વાર રવી

તા ૨૪-૬-૯૩

